

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 19 [i. e. 18]. De Ironia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

CAPUT XVIII.

De Ironia.

Quid hæc sit ex jam dictis est manifestum; nempe quòd sit allegoria, vel sermo *contrarium* significans cum *illusionem seu sarcasmo*, quæ illusio & irrisio verbis, & eorum significationi non est intrinseca, sed superadditur. Fit autem hæc irrisio, vel gestu ludrico, vel risu, vel voce. Quando autem notum est Auditoribus, quòd res vel persona habeat contrarium, atque aliud quàm dicimus, tum sine irrisione, voce, vel gestu facta seriò pronunciaripotest aliquid, sitque cum eò majori gratia, quòd magis dissimulatur. v.g. Cicerò Verrinà ultimà, post Verris injustitiam, & negligentiam in administratione Siciliae demonstratam, exclamat. Verres homo sanctus, & diligens. Sic veteri verbo dicitur: Paulus est valde casnar, pro non valde senex, casnar enim senem apud veteres significabat. Item: Servus iste hoc expedit sat toppe, pro non sat citò, toppe enim prisca idem erat, quod citò. Idem pro Rabinio: Tarquinii superbissimi, atque crudelissimi Regis ista sunt cruciarus carmina, quæ tu homo lenis ac popularis libentissimè commemoras, caput obnubito, arbori infelici suspendito. *Pronuntiatione* cognoscitur si dicas: ô lepidum caput, ô scitum, ô urbanum hominem: videre amabò

prudentiam hominis. Næ iste mihi sit doctissi-
 mum caput. O præclarum custodem ovium,
 ut ajunt, lupum. *Personâ*, ut si parvum vocem
 gigantem. Neronem mitissimum Imperato-
 rem, caminarium albicantem, cretæ simili-
 mum, aut si de divite, sed avaro dicam: pauper-
 rimus Irus est, sua inopia propediem ipsam
 coget stipem quærere. Si de vetula rugosa &
 deformi dicam: pulcherrima Helena est, rosâ
 gratiosior. De pigro vix pedes movente, volat
 sicut sagitta, de voraci, abstemius est, semel in
 die comedit, sed à manè usque ad noctem &c.
Rei naturâ, ut si defumanti jusculo, cujus gustu
 labrum adussi, dicam: quàm frigidum est! de
 glacie: quàm calida est. De saxeo strato,
 quàm molle est hic cubare! de carbonibus igni-
 titis, quàm formosæ, gratæque rosæ! Quod
 si res, aut persona ignota sit, potest adjici vox,
 aut constructio, quâ exponatur nos Ironicè
 loqui. v. g. quàm generosus miles, qui ad
 conspectum hostis trepidat: ô præclarum cu-
 stodem ovium, ut ajunt. Est gratiosus, sicut
 porcellus. Est velox sicut testudo. Es studio-
 sus sed in poculis, non libris. Plautus: is etiam
 sapere memorat, malleum scilicet sapientio-
 rem esse manubrio. Sic etiam dicere possumus:
 Discipulus est scilicet supra Magistrum. Non
 destituitur hoc tropo sacra pagina, quin prin-
 cipio statim, post affectatam ab Adamo & Eva
 divinitatem, ironicè locutus est Deus ad pa-
 rentes primos pelliceo indutos: Ecce Adam
 quasi unus ex nobis, ità interpretatur Ru-
 pere

pertus. Credibile est & dæmonem ironicè lo-
 cutum, quando dixit. Nequaquam moriemini,
 sed eritis sicut dii scientes bonum & ma-
 lum. 3. Reg. 18. cum sacrificuli Baal idolum
 suum invocarent, ut igne de caelo lapso sacri-
 ficium consumeret, neque tamen veniret, il-
 ludebat illis Elias dicens: Clamate voce maio-
 ri, Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in
 diversorio est, aut in itinere, aut eertè dormit
 ut excitetur. Judic. 10. cum Judæi malis pre-
 merentur, quòd cultum veri Dei reliquissent,
 & idolis servivissent, ad Deum confugerunt,
 ut liberaret eos, quibus Deus ait: Ite & invoca-
 te Deos, quos elegistis, ipsi vos liberent. Iro-
 niâ cum Sarcasmo usa est quoque Michol fi-
 lia Saulis, quando Davidi, quòd coram arca
 saltasset, sic oblocuta est. Quàm gloriosus fuit
 hodie Rex Israel, discoopariens se ante an-
 cillas servorum suorum, & nudatus est quasi
 si nudetur unus de scurris. 2. Reg. 23. Ipse qua-
 si tenerimus ligni vermiculus, qui octingen-
 tos interfecit impetu uno Job. 2. uxor ejus sic
 miseris oppressum alloquitur: adhuc tu per-
 manes in simplicitate tua? benedic Deo, & mo-
 rere. Ubi benedicere pro maledicere accipi-
 tur, quemadmodum & c. 1. v. 5. nè fortè pec-
 caverint filii mei; & benedixerunt Deo in cor-
 dibus suis Marc. 7. Dicit Christus Pharisæis:
 bene irritum facitis præceptum Dei, ut
 traditionem vestram servetis. Nec igno-
 rabant milites Ironiam, dicebant enim ad
 Christum Matt. 27. Ave Rex Judæorum,

T 5

& ex-

& expuentes, in eum acceperunt arundinem
& Percutiebant caput ejus.)

Dubitari potest hic 1. an non Ironia sit mendacium, cum aliud verbis dicat, aliud in mente & sensu habeat. Respondeo Ironiam esse orationem falsam spectatis præcisè verbis, non tamen *fallacem*, quia non intendit decipere cum non velit hoc significari quod verba sonant. Sed neque mendax est, quia vi & beneficio tropi hujus verba habent illam significationem, quam Orator habet in mente, tali enim casu non habent communem, & ordinariam significationem, sed ab illa transferuntur ad contrariam, & sic non discrepant à mente Oratoris. Præterea mentiens intendit, ut verba ab audiente accipiantur, sicut ordinariè sonant; at Orator hoc non intendit, sed ut in contrariam significationem trahantur, in eam nempe, quam ipse habet in mente.

¶ Dubitari potest 2. an Ironia sit tropus sermonis, uti esse debet, cum sit idem cum allegoria, quæ cum periphrasi, hyperbole, & hyperbato tropus est, non in uno verbo consistens, sed in pluribus, etiam in tota constructione. Cur verò esse non videatur, est, quia *bellum, lucus, Parca* &c. contrarium significant uno verbo. Bellum enim dicitur, quod sit minimè bellum, Lucus, quod minimè luceat; Parca, quod minimè parcant. Respondeo in his nullam esse Ironiam, ad hanc enim non est satis ut contrarium significet, sed præterea debet habere significationem aliam
pro-

propriam, à qua transferatur ad contrariam, alioqui Ironia non esset tropus, quia nil transferret: bellum autem non habet aliam significationem, quàm propriam, neque lucus, neque Parcæ, unde ad Antiphrasim puram revocari debent, quæ non est semper tropus, nisi coincidat cum Ironia. Verùm quid ad hæc? dum altus pro profundo, profundus pro alto accipitur v. g. cælumque profundum, pelagus altum. Item auri sacra fames, sacer morbus, sacer ignis pro execrandus, & novissimus pro primo, primus pro novissimo. Respondeo in his esse catachresim non Ironiam; cum enim altus & profundus sint correlativa, atque secundùm rem idem (idem enim quod est altum, est etiam profundum, licet non eodem respectu, seu ut Philosophi loquuntur formaliter) accipitur vicinum & propinquum pro proprio. Similiter sacer & execrandus affinia sunt, & in hoc similia, quòd cum cæremoniis sacris utrumque peragatur, sed unum in bonam, alterum in malam partem ac finem, Major difficultas oriri potest in allatis suprâ exemplis pro Ironia, quomodo non sit tropus, in uno tantùm verbo: v. g. dicendo, ô mitissime Nero, ô præclare Imperator Verres, verè homo sanctus & diligens &c. rum enim in sola voce, *mitissimus, præclarus, sanctus diligens* ironia esse videtur, reliqua verò adjici propter constructionem, non secus ac dum dico lata segetes, ubi tropus est in sola voce *latus*: alterum adjicitur solùm ad sensum, tanquam modificatum. Responderi potest:

refl:

300 *De Exornatione Argumentat*
test : in Ironia requiri reliqua non tantum
ideo, ut sit perfectus sensus quoad syntaxin, &
constructionem, sed etiam ideo, ut sit sensus
contrarius illi verbo, quod dicitur de aliquo;
ex eo enim quod addatur *sancto* vel *diligenti*
Verres, intelligitur sensum in oratore esse
contrarium, quod si diceretur de Catone v.g.
jam intelligeretur non esse contrarium sensum,
ei namque hoc verè conveniret.

C A P U T XXI.

De Periphrasi.

Periphrasis est Tropus, qui plurium verborum significationem ponit pro significatione unius, atque ideo est tropus sermonis, & dicitur circumscriptio, circumlocutio, circuitus loquendi. Utimur autem periphrasi, ut necessitatis causâ, quando scilicet deest, aut menti non occurrit vox, aut nomen proprium, v.g. pro ire in postâ; Iter facere per dispositos variis in locis equos; pro musqueta, machina bellica ad pilam plumbi minorem vi pulveris pyrii emittendam, trahendumque hostem confecta; pro exheredatus est: latine dicitur paternis facultatibus per juris dispositionem privatus, vel bonis paternis legitimâ cautione destitutus. Sic si nominare nesciam hominem, vel domum, vel librum, vel quid simile ad hoc denotandum utot circumlocutione v.g. est Senator, habet tales
& c.